

az emberi szervezetben található meg. Brand a vizeletből vélte azt előállíthatni és így fedezte fel véletlenül a foszfort. A foszfor akkor igen becses volt, sőt még 1730-ban, a mikor az első foszphorgyár létesült, a foszphor unctájának ára $10\frac{1}{3}$ —16 arany volt. Előadó ez után ismerteti a foszphor tulajdonságait; gyulékonyágát, sötétben való világítását kísérletekkel illusztrálja és kiemeli, hogy ámbár 200 év óta ismerjük a foszfort, sötétben való világításának oka még ma sincs teljesen és minden

oldalról kiderítve. Szól ezután a foszphor szerepéről a természetben. A foszphor az élő szervezeteknek igen fontos alkotórésze; a növények a talajból, az állatok és emberek a növényi táplálék útján veszik fel.

Megemlíti, hogy a foszphort gyufagyártásra használják s hogy a gyufa fel-találója magyar ember.

Végül kiemeli a foszphor mérges voltát s ezzel kapcsolatban tájékoztatást nyújt a foszphornak felismeréséről mérgezési esetekben.

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(1.) *Magyarország időjárása 1890. év november havában* többnyire borult, nagyobb részt enyhe és légköri csapadéokban dús volt. A hőmérséklet 25-ikéig a normálisnál túlnyomóan nagyobb volt s ezen időszak feltűnően enyhe hőmérsékletével éles ellentétet képez a 26-ikától kezdődő hőcsökkenés. E napon a hőmérő a zérus fok alá süllyedt, 27-ikén pedig nem csak hazánkban, hanem egész Közép-Európában szokatlanul erős fagy köszöntött be; a következő napon már ismét emelkedett a hőmérséklet s a hó végéig 0° fölé maradt. A hónap első felében alacsony légnyomás mellett az atlanti és olaszországi depressziók voltak hatással az időjárásra, a mely ekkor nem csak enyhe, hanem borult és esős volt. 13—20-ikáig északi légáramlás és némi hőcsökkenés mellett az idő szárazabbra fordult, a légnyomás emelkedett, 19-ikén havi legmagasabb állását érve el. 20-ikán új depresszió jelentkezett Észak-Skandinávia fölött, a mely folyton mélyülve délkeleti irányban haladt tovább, 25-ikén Oroszország délnyugoti részébe jutott. A légnyomás e közben nálunk is süllyedt, 24-ikén elérte igen mély havi minimumát, s az északon tavonuló depresszió főleg észak-keleten jelentékeny esőzést — Mármárosban 60—90 mm.-nyit egy nap alatt — (hóval vegyest) s országos viharokat okozott. E depresszió nyomában a magas északon, a hol már hideg időjárás volt az uralkodó, új barometrikus maximum jelentkezett, miért is a szelek az északi negyedből kezdtek fujni, a levegőt tetemesen lehűtötték s beállott a 27-iki abnormális alacsony hőmérséklet.

E barometrikus eloszlásból folyólag a csapadék 24 órai maximuma az ország északkeleti felében 24-ike körül állott be, míg egyebütt 9-ikére esett, a mely időben a depressziók tőlünk délnyugot-nyugoti irányban voltak, míg a magas légnyomás északkeleten terült.

A hőmérséklet valódi közepe: Árvaváralja 2.1°, Zágráb 5.1°, Szeged 6.5°, Versecz 8.3° C. a normálisnál 15—2 fokkal nagyobb; *maximumát*: Zágráb 13.4°, Sopron 14.2° 24-ikén, Késmárk 10.6° 9-ikén, Kolosvár 19.2° 1-én 1—9. és nyugoton 24-ike körül érte el; *minimuma* Huszt 2.2°, Debreczen —6.4°, Ó-Gyalla —12.8°, Árvaváralja —13.5° 27-ikén állott be. *Havi ingadozása* 19—24 fok, s az átlagosnál kissé nagyobb volt. *A légnyomás havi közepe* a normálisnál 3—4 milliméterrel kisebb. *A csapadék havi összege*: Kalocsa 46, Rozsnyó 95, Kőszeg 102, Naszód 150, Nagybánya 189, Ó-hegy 219, Bikszád 236. *Fužine* 310 mm. az átlagosnál helyenként 2—3 szorta nagyobb. *A csapadékos napok száma*: 15—20. Az ég többnyire borult; a levegő *rel. nedvessége* 80—90%, a normálisnál kissé nagyobb volt. *Országos vihar* a 24-iki; *sivatarokat* 28-ikán délen Fužinen és Zágrábban (havazással), 24-ikén Ó-Gyallán, 25-ikén Sopronban (jéggel) észleltek.

BÁRTFAY JÓZSEF.

(2.) *Fehér arany, vagy platina?* Csapodi István, a kiféczamodott magyar orvosi műnyelv szerencsés kezű helyreigazítója s a Természettudományi Közölnyék is nagyrabecsült munkatársa, a »Magyar Nyelvőr« mult novemberi füzetében, »Fehér Arany« czímmel, érdekes kis czikket tett közzé, melynek végén arra kéri a magyar fizikusokat, terjesztenék el a *fehér arany* mesterszót az idegenből átvett *platina* helyett.

A Természettudományi Közölnyék, melynek annyi alkama van a czélszerű javaslatok elfogadtatására és a czélszerűtlenek elrejtésére, nem mellőzheti hallgatással Csapodi indítványát, már csak az indítványozó méltán megérdemelt tekintélye miatt sem.

Cs. a *fehér arany* szót Varga Mártonnak 1808-ban megjelent Természettudományában találta, s ebből azt következteti,

»hogy Varga Márton alkotta e mesterszót, még pedig sokkal józanabban, mint Bugáték (az érenyt) s egyszersmind helyes magyar érzékkel is. Analógiául kinálkozott — mondja Cs. — egyrészt a sárga színű aranynek *sár-
arany* neve, másrészt, hogy a »stannum« és »plumbum« megkülönböztetésére is így járt el a nyelv; amaz *fejér ón*-nak, emezt *fekete ón*-nak nevezte.

Mielőtt a javaslat érdemére térnék, egy pár nyelvtörténeti észrevételt kell tennem Cs. állításaira.

Első észrevételem az, hogy e műszót nem Varga Márton alkotta, mert megvan Kováts Mihály chemiájában (1808), Sándor István Sztórában (befejezve 1802-ben), Mitterpacher Historia naturalis-ában (1795), sőt Benkő Ferentz Magyar Minerológiájában (1786), s bizonyjára sok más helyen is.

Második megjegyzésem az, hogy e szót a magyar érzéknek nem kellett kitalálni, csak a németből kellett lefordítani, mert a mult századi német tudósok legnagyobb része is »weisses Gold«-nak nevezte a platínát, Scheffert követve, a ki az ő 1750-ben megjelent, első alapvető dolgozatában adta neki ezt a nevet, a spanyol platina helyett, a mi voltaképen *esüstékét* jelent.

Cs. hivatkozik a *fejér ón* és *fekete ón* elnevezésekre is, és e két kihalt szóban erősséget keres a fehér arany támogatására; már pedig ez a tény, hogy a nyelv a fehér és fekete ón elnevezéseket ki engedte veszni, s az irodalomban *ón* és *ólom*, a népnyelvben pedig *csin* és *ólom* szavakkal helyettesítette őket, épen az ellenkezőt, t. i. azt bizonyítja, hogy a *fehér* és *fekete* jelzőkkel való megkülönböztetést a nyelv nem találta vagy elég szabatosnak, vagy elég kényelmesnek. Ez okozta a *nádmés* halálát is, és ez szerzte meg a *csukor*-nak a magyar polgárjogot.

Az efféle jelzők: vörös, fehér, fekete stb. igen alkalmasak egyes változatok, módosulatok, sőt még külön fajok megjelölésére is, de teljesen alkalmatlanok az egymástól mivoltukban eltérő dolgok — mint a milyenek a chemiai elemek — megkülönböztetésére.

Fehér rózsza, piros rózsza, fehér répa, sárga répa, vörös répa, fekete zab, vörös phosphor stb. mind megannyi teljesen megszokott kifejezés a rózsák, répák, zabok, phosphorváltozatok egymástól való megkülönböztetésére. Ha már most, ennyi analógia után, azt hallom, hogy van fehér ón és fekete ón, vagy pedig fehér arany és sárga arany, nem azt kell-e következtetnem, hogy amaz mindakettő ón, emez mindakettő arany, és leginkább csak a színökre nézve különbözök. A tudományos műnyelvnek, ha elkerülheti, nem szabad arra a balhítre alkalmat adni, hogy az ólom az ónnak, a

platina az aranynak valamiféle változata csupán. Ilyesmire csak a végszükség vagy a kiirthatatlan megszokás adhatna szabadalmat; minden ok nélkül, úgyszólván kész-akarva, nem szabad a műnyelvben a félreérthetést előmozdítani.

Ne bolygassuk hát többé a nemzetközileg elfogadott, semmivel össze nem téveszthető, teljesen megszokott platínát, a mely szó bánthatná talán a spanyolt, de minket bizonyjára nem bánt.

SZILY KÁLMÁN.

(3.) *A méhek okossága, kevéssel való megelégedése és alkalmazkodása.* Romániában élve, most 12 éve voltam tanuja a következő szép esetnek, mely a mily ritka, annyira érdekesen tanúsodik egyúttal a mézelő méhek ösztönszerű okossága, megelégedése és alkalmazkodási képessége felől. A Bukuresttől nyugotra fekvő Rusi de Vede mezővárostól két órajárásnyira eső *Popest* nevű falú szélén foglalkoztam gépjavitással 1878 tavaszán, midőn egy júniusi meleg vasárnapon egy népes méhraj kerekedvén fel a faluból, a malom felé tartott és nagy bámulatomra a reparáció alatt álló cséplőgépnak a dob háta mögött lévő két tartalékdeszkája közzé nyomult be egy rajta talált repedésen át. Itt azután úgy elrejtőzött az egész csapat, hogy sem füstölés, sem piszkálás és zaj nem kergethette ki a meghúzódot méheket, szokatlan helyükről.

Eleinte bosszankodtam rajtok, hanem az ócska gépet nem lehetett volna érettükk egykönnyen szétszedni. De ez nem is lett volna érdemes (sőt időm sem volt reá) mert néhány nap mulva megkezdődött a cséplés és a letelepedett méhek már másnap reggel dolgoztak a nélkül, hogy a gépzakatokra ki-mozdultak volna fogságszerű új lakásokból. S csak a virággal hazatérő és egymást e dologban ösztönszerűen felváltogató egyes méhek árulták el, hogy ily rendellenes helyzetükben sem szünetelnek. Sőt jellemző, hogy a gép külső faburkolatán levő hüvelykujnyi lyuknál (melyen a méhek legelőször betódultak, de a mely körül azonban folytonos por és pelyva verődött össze) az egész nap 2—3 méh állott ór, szüntelen csapdosva szárnyaival, mintegy elhárítani igyekezték a kellemetlen port. A méhek úgy látszik hamar megbarátkoztak a zajjal, mert a cséplés második napjától kezdve rendszeren ki-s beröpködtek, mint akár csak egy gondozott méhesben.

A senkit nem bántó méhek hat hétig dolgoztak itt így szorgalmasan és midőn ekkor a gépeket közel 5 mérföldnyire északra tovább kellett szállítani *Satolnic*-ra, új helyükön is csak oly jól éreztek magukat; ámbár igaz, hogy én az elindulás napja előestéjén kíméletből bedugtam ronggyal a lyukat, hogy egyetlen méh se kóborolhasson

el. Az út miatt több mint 24 óráig voltak így bezárva és midőn a szép virágos réten, a folyóvízes új vidéken legelőszőr kiszálhattak, örömlükben körülzibongták a cséplőgépet és szinte még nagyobb kedvvel dolgoztak egész nyáron át.

A szelid méhek ily módon és körül-

mények közt jó csomó finom mézet raktak és téli álmukat is szerencsésen átaludván, bizonyosan a jövő tavaszon is megkedvelt, védett helyen rajzottak volna, ha egy bal eset miatt az érdekessé s bámulttá lett cséplőgép velök együtt el nem égett volna!

VERESS IGNÁCZ, gépész.

KÉRDÉSEK.

(1.) Egy előttem ismeretlen vízi madarat küldök egy kis faketreccben, meghatározás végett. E madarat november 2-ikán reggel 9—10 óra közt találta atyám Ó-Béba község határában, egy kis víztócsa mellett ülte, a kocsiút közelében. Minthogy nem repült fel, a kocsis leszállt és megfogta. Kítűnt, hogy egyik szemére vak. Teljesen kimerültnek, fáradtnak látszott, és éhes is volt, mert amint egy pohárba apró húsdarabokat adtam neki egy kis vízzel, azt el is fogyasztotta. Mint érdekes mellékkörülményt megemlítem, hogy Ó-Béba (Torontálmegeye) minden nagyobb folyó és álló víztől körülbelül két óra járásnyira van. Óhajtanám tudni, milyen fajta vízimadár ez és hogyan került hozzánk?

BALASSA GYULA.

(2.) A napokban két fiú játszás közben véletlenül összeütközött és fejüket erősen összeütötték. Az egyik fiú a homlokának a *bal* szemöldök feletti részén oly erős ütést kapott, hogy tyuktojás nagyságú daganat támadt és az egész szem környéke kékes-fekete lett. A *jobb* szem alatti rész is, mely állítólag nem kapott ütést, kisebb mértékben ugyan, de szintén kékes-fekete. Kérdés merült fel, hogy a jobb oldalon miért van a véraláfutás, holott ütés ott nem történt? Az egyik társunk így magyarázta meg a dolgot: Tudva levő dolog, hogy nem ott fáj, a hol testünket megütjük, elmetszük stb., hanem tulajdonképen a test azon részének megfelelő agyi részben történik a fájdalom érzete. Az inger, mely az idegek útján az agyba vitetik, néha oly erős, hogy az agy *savarba* jő és ott is érez fájdalmat, hol baj nem is történt. Ez az eset fordul elő itt is. Az agy ott is eldőldzte ugyanazon külső tüneteket, mely helyen az a külső hatás nem is történt.

Az adott magyarázatot a társaság némely tagja nem találta elfogadhatónak; hogy ha a fájdalom érzete néha olyan helyre vitetik is el, a hol baj nincs — a mi pillanatnyi, vagy rövid idejű szokott lenni az öntudat belevatkozása folytán, — de hogy az ott *állandó* külső jelekben is mutatkozzék nem hihetik el.

Kérünk e tárgyban szíves felvilágosítást és magyarázatot.

V.

(3.) November 11-ikén délelőtti órákban Nándoron sajátságos színű eső hullott alá, t. i. *sárgás-zöld*. Azt hittem, hogy csak

egy helyen, egy épületről hull alá ilyen esővíz, de több épületről fogattam föl vizet, sőt szabadon lehulló vizet is, de mind kénes sárga-zöld színű volt egy óra hosszáig; azután ismét a közönséges esővíz esett. Ha több heti szárazság után jó az eső, s esetleg a növények virágzásban vannak, könnyen magyarázhatná az ember, hogy a növények virágorát a szél fölkapja a levegőbe, s a felhőkben összegyűlt vízpárákkal együtt visszahull a földre, de mind ezen föltevés kissé nehéz november közepén, a midőn egy-két napi megszakasztással majdnem négy hét óta esik. Vizsgálódásom eredménye mégis az, hogy több órai állás után kénes sárgás-zöld üledék borította az edény fenekét, melyben apró növényzalkákat találtam. Előfordult ez másutt is? CSAJKA.

(4.) Minthogy e kérdés igen sokakat fog érdekelni, és minthogy az e feletti vélemény a közönség közt nagyon sok ágazata, tisztelettel kérem a Tagtárs urakat — kimerítő feleletet adni szíveskedjenek a következőkre.

I. Miután az be van bizonyítva, hogy a homokos talajú szőlőterületeket a fillokszéra el nem pusztítja, miben áll itt az ellentálló képesség? És nem lehet-e attól tartani, hogy későbbben ezeket is megtámadja és kiirtja?

II. A földestájú és már kipusztult területeken a berakott és rakandó amerikai faj szőlők, köztük az úgynevezett Ripária ellentállhat-e biztosan e pusztításnak és nem lehet-e attól félni, hogy, ha egyelőre nem is, de későbbben azt is kipusztítja?

III. Az ú. n. penészgomba, a mely mind jobban és jobban rémitgeti az újonnan telepítőket, milyen betegsége a szőlőnek? a száraz évek okozta időszaki-e vagy pedig, ha egyszer beütött, pusztít addig, míg csak szőlőtövet talál? milyenek az előtűnetei és lehet-e ellene óvintézkedést tenni? és ha igen, mi módon? NAGY GÁBOR.

(5.) A rovarirtó porok tudtommal fő részben a *Chrysanthaemum* növény virágjából készülnek. Tekintve, hogy gazdasági állataink nyáron igen sokat szenvednek a legyektől; úgy, hogy a munka nem fásztja annyira az állatokat, mint a legyek elleni védekezés, azon kérdéssel fordulok e füzetek tisztelt olvasóihoz, hogy szíveskedjenek feleletet adni, valjon természetű-e e növény az ország déli vidékén? Milyen eljárás követendő, hogy a termesztés sikerüljön? Miképen ké-

szülnek e növényből a rovarokra olyan pusztítólag ható porok? és honnan volna mag beszerezhető? Mert, ha természetese sikerülne, úgy nemcsak igavon állataink kiméltetnének meg a kinzástól, de jelentékeny jövedelmi forrás is lenne. Sz. J.

(6.) Minthogy újabb időben a különböző gyártmányú Cacao-k széles körben elterjedt tápláló szerül használatosak, azt hiszem velem együtt többeket fog ezen anyag közelebből érdekelni. Kérem ezért a szakszerű felvilágosítást a következő kérdésekre nézve:

1. Miképen történik a cacao-por gyártása s miben különböznek egymástól a sokféle gyártmányok?

2. Melyik a legajánlatosabb közöttük az okszerű táplálkozás szempontjából?

3. Mennyi a tápláló értéke egyéb növényi származású anyagokhoz viszonyítva? SCH. K.

(7.) Mi az oka annak, hogy az új bor a leszürés után, ha jól ki engedjük forni és a hordóban légmentesen elzárjuk, a kiforrás után is 25—30 napra a hordó felnyitásakor sugárban fellövell, és miután 13 vagy 15 liter körül kifolyt, a fellövelés véglegesen megszűnt, de a bor erősen habzott mintegy 5 percig. F. K.

(8.) 1890 augusztus 15-ikén délelőtt 11 órakor Borszéken egy édesvízű sekély tó fenekén egy jól kifejtett »Rana temporaria«-t láttam. A nap igen hevesen sütött. 30 percig vártam hogy megmozduljon, vagy lélekzés végett felszínre jöjjön. Nem jött. Akkor gyengén érintettem s egy pár centiméterrel továbbcsuszott, hol újból 20 percig maradt, míg újból megérintettem, mire a parti növényzet közé bújt. Az említett 50 perc alatt sőt még azután se jött fel lélekzés végett. Meg van-e állapotba mennyi ideig fojthatja vissza a lélekzetvételt? Vagy talán a lárvá állapotbeli lélekző szerv maradványa működik? Avagy a vérkeringés lassúságában s tökéletlen voltában leli e jelenség magyarázatát? M. K.

(9.) Bátorodom az iránt kérdést intézni, hogy egy olyan házban, a melynek

földszintje már évtizedek óta só- és szalonnaraktárokul szolgál, a rendes módon menyezettel elválasztott első emeleti lakás levegője ártalmas-e az egészségre és miképp? megjegyezvén, hogy a lakásban a nedvesség a falakon kimutatható.

Miképp lehetne a földszint falazatába és a menyezet gerendázatába beszívódtott konyhasót eltávolítani? O. B.

(10.) Van idei termés *olasz rizling borom* több hordóval, a mely nehezen tisztul, mint ezt e fajta boromom néhes években is tapasztaltam. Olvastam a »Borászati Lapok«-ban, hogy az e fajta bor tisztítását *tannin hozzáadása útján* lehetne eszközölni. Ajánlatos, illetőleg sikeres lenne-e e módon deríteni olasz rizling boraimat? Megjegyzendő, hogy a lé szüretkor igen kedvező időben rögtön leszüretett és a főerjedésen igen gyorsan átesett. Mintegy 3—4 hétre a szüret után az első lefejtés is megtörtént. És ha a tannin hozzáadása ajánlatos, sikert ígérő: hol lehet azt beszerezni? mi az ára? és mily mennyiség használandó belőle? A *Julien-porról* is óhajtanám e helyen a szakvéleményt hallani! Talán ezzel deríteni fenti boraimat még könnyebb, hamarabb, sikeresebb és jutányosabb lenne? vagy tán előbb a tannin kellene hozzáadni és lefejtés után a Julien-porral deríteni? Kérem ezekben a szíves szakvéleményt! J. J.

(11.) Vajjon a tornatermekben alkalmazott cser öntözésétől nem fejlődhetnek-e ott különböző gombák, s ha igen, nem veszélyesek-e a tornázó gyermekek egészségére? Általában mi tanácsosabb a száraz cserből származó port tűrni, vagy felöntözteni? OBERTH AGOSTON.

(12.) A X. Pótfüzetben Dr. Lenhossék a pajzsmirigyéről értekezik s ott a *Petromyzon Planeri*-t említi meg, ki lenne olyan szíves ezen *Planerről értesíteni, hol, mikor működött, vagy hol olvashatni róla körülményesebben?* DR. PLÁNER.

(13.) Színevesztett (megfakult) régi olajnyomatú vagy olajfestésű képet mivel lehet megújítani, illetőleg megtisztítani, hogy eredeti színét visszakapja? J. J.

FELELETEK.

(15, 1890.) A lónak és tuloknak Magyarországon talált őskori maradványairól a következő közleményekben vannak rövid följegyzések: A Magyarhoni Földtani Társulat munkálatai II. kötete 54. lapján, Kovács János: »Kirándulások Bihar-megyébe«; 73. lapján, Kubinyi Ferencz: »Az Ó-buda kisczelli mésztuffban 1856-ban talált csontmaradványok«. Továbbá Petényi S. János »Hátrahagyott munkái«-ban 1857 (kiadta a K. M. Term. tud. Társulat) a 86. lapon, »Magyarországi ásatag állatok maradványainak jegyzéke«, Petényi S. J. által összeírva. Teljes tudomást pedig

ezekről csakis úgy szerezhet, ha e felsorolt munkákon kívül még a »Földtani Közöny« s az Évkönyvek (kiadja a M. Kir. Földtani Intézet) összes eddig megjelent köteteit átnézi.

Olyan munka, mely a hazánkban talált őskori maradványokat részletesen ismerteti, nincsen. Irodalmunkban csakis egyes vidékek fosszil faunáját vagy flóráját tárgyaló monografiák jelentek meg. Ilyenek pl. »A Székelyföld föld- és őslénytani leírása«, Dr. Herberich Ferencz-től; »A Zsilvölgy aquitankorú flórája«, Dr. Staub Mórictól stb.

IFJ. KOCSIS JÁNOS.

(61, 1890.) Az úszás hatása a gyermek testi nevelésére többféle szempontból ítélendő meg.

1. Mint testedző gyakorlat. A gyermek a vízben mint olyan közegben, a mely testrészei elől minden irányban kitér, teljesen szabadon mozog és izmainak jó nagy részét működteti. Ez az izommunka mélyebb légzéseket vált ki, a mi különösen ha az úszás, — a mint legtöbbször történni szokott, — a szabadban történik, a vér oxidációját és az anyagcserét fokozza. Az úszás után az egészséges gyermekben fokozott anyagcserének az eredménye többnyire mint hatalmas étvágy nyilatkozik.

2. Számba nem véve, hogy a naponként úszó gyermek bőrfelülete tiszta, a szabad levegőn való úszás alkalmával a gyermek egész testfelületét szabadon éri a levegő és a világosság, a mi a bőr működését élénkíti és viszont az anyagcsere fokozásához hozzájárul.

3. Mihelyt a gyermek megtanult a vízben szabadon mozogni, az úszás többnyire nem áll többé egyetlen úszómozgásokból, hanem részint a játéknak, részint a versenyző sportnak egy nemévé válik, a minek szintén csak jó hatása lehet.

4. Végre pedig az úszás megtanítja a gyermeket egy oly közegben — a vízben — szabadon és biztosan mozogni, a melyhez különben csak bizonyos borzalommal mert közeledni. Ez által a gyermek biztonságérzete, bátorsága növekszik, és megmarad még oly körülmények között is, a melyek között a gyermek különben fejét veszítené.

5. Hogy mikor czélszerű az úszás elkezde, az sok körülménytől függ. A víz mellett lakók gyermekeiket úsztatni kezdik, mihelyt csontrendszerök és izomzatok elég erős és beidegzésök elég ügyes ahhoz, hogy a földön biztosan tudjanak járni, tehát úsztatni le-

het már a 4—5 éves gyermeket is. A mi viszonyaink közt elég, ha a gyermek 7—8-ik évében kezd meg az úszást. Megjegyzendő, hogy valamint a tornászokban úgy az úszásban is kerüendő minden veszedelmes produkció, így például a magas állványokról való leugrás különböző módjai, a hintázó deszkáról való ugrás, az úszás közben való szokásos buktatás, az igen hosszú ideig való víz alatt maradás stb. veszedelmességöknél fogva tiltandók. A Budapesten iskolázó gyermekekre nézve az a nagy kár, hogy míg Budapesten tartózkodnak, egyrészt hideg a Duna, másrészt pedig alig van idejük, a dunai fürdőket felkeresni, úgynevezett téli úszó-fürdők pedig, a hová a gyermekek a hűvösebb évszakokban is eljáratnának, a pesti parton nincsenek; továbbá minthogy a családok nyaralni többnyire magasabb fekvésű helyekre költözködnek, a hűvös időjárást miatt a gyermekeknek ismét alig van alkalmuk úszni tanulni. Az úszás tanítása, különösen a mióta a különben sok tekintetben helyeselhető szüneti rend hozott be (július és augusztusban), Budapesten hanyatlott, a minek első sorban a gyermekek vallják nagy kárát.

DOLLINGER.

(1.) Az Ó-Bébaról beküldött madár a *sarkvidéki buvár* (*Columbus arcticus* L.). A Colymbusok közt ez a faj látogat el leggyakrabban hozzánk, de többnyire csak fiatal korában. A beküldött példány vén him, igen szép nászruhában; s habár a nemzeti múzeumban két ilyen ruházatú példány van, ez mégis nagyon becses s különösen egyik disze lesz a jövő évi kongresszus alkalmára rendezendő ornithológiai kiállításnak.

Egyik szemére csakugyan vak volt; szemlencséje, valószínűleg régibb lövés következtében, szét volt roncsolva s a szem belső hártályához volt forradva.

DR. MADARÁSZ GYULA.

A CSILLAGOS ÉG.

Rovatunk a második évfolyamba lép s ezért tán nem fölösleges a társulatunkba lépett új tagok érdekében röviden ismételni, a mit bevezetésül a 244. füzet 624. lapján elmondtunk.

Egy-egy hónapi időközre, a hó 15-ikétől a következő hónap 15-ikéig adjuk a főbb égi jelenségeket, úgymint a bolygók járását, a Hold változásait, a »tünemények« rovatában a bolygók egymáshoz viszonyított állását esetleges Nap- és Holdfogyatkozások elemét, csillagfödéseket a Holdtól, ha ugyan a fedett csillag legalább is negyedrangú, úgy, hogy a tünemény kisebbszertű távcsőben is megfigyelhető; végre pedig a Jupiter-holdak fogyatkozásait, ha ugyan megfigyelésre alkalmas időre esnek. Megemlítjük továbbá a fölfedezett üstökösöket,

várható hullócsillag-eséseket és egyéb fontosabb jelenségeket.

A rovatban gyakrabban ismétlődő kifejezések a következők: konjunkció vagy együttállás, midőn két égi test hosszúsága ugyanaz; ha szélességeik is azonosak, akkor fődés áll be. Oppozíció vagy szemben állás, midőn hosszúságai 180°-kal különböznek, quadratura vagy negyedfény, midőn e különbség 90°-ot tesz ki.

A pozíciószög, a mely elnevezés a fogyatkozásoknál és csillagfedéseknél fordul elő, a hold- vagy napkorong azon helyét jelöli meg, a melyen a be- illetve kilépés történik, és a korong legmagasabb pontjából kiindulólág bal felé (az óramutató járásával ellenkező irányban) olvassuk 360°-ig.

A Napphemeris a Nap látszólagos